

Werther a Magyar Néphadseregben

És most itt vagyok a Münnich Ferenc laktanyában. Ide vezényeltek huszadmagammal, egyhónapi folyamatos őrszolgálatra. Éppen őrködöm. Csikorgóan hideg januári éjszaka van. Fél órája váltottam Csombordit a lőszerraktárnál. Fent a körletben van egy gótbetűs *Werther*-kiadásom és egy német-magyar szótáram. Utóbbi segítségével kiírhatom a szövegből egy füzetlapra az ismeretlen szavakat. Úgynevezett „támlás” őrségben vagyok, vagyis nem a fűtött őrtoronyok egyikében üldögélek, hanem fel és alá sétálok a lőszerraktár előtt a friss, üde, mínusz huszonöt fokos levegőn.

Így azt is megtehetem, hogy magammal viszem és kettő vagy inkább négy rajzszöggel egy fa törzsére erősítem a füzetlapot. Így a pihenő során előzetesen kijegyzetelt szavakat, miközben járkálok az évszázados rekordot megdöntő hidegben, életre szólóan meg tudom jegyezni.

Az Én-elbeszélő 1771. május 10-én a pompás tavaszi tájról áradozik. „Midőn a nyájas völgy páráll köröttem, és a mind följebb hágó napkorong erdőm áthatolhatatlan homályának felszínén lebeg, és csak egy-egy sugarát lopja be a zöldellő szentélybe; midőn a zuhatagos patak partján a magasra nőtt fűben heverésem, és a talajhoz közel hajolva fölkelte csodálatomat ezernyi változatos növényke; midőn közel érzem szívemhez a sarjúk közötti kicsiny világok hemzsegését; midőn a férgescskék, szúnyogocskák számtalan, áttekinthetetlen alakváltozatait közel érzem a szívemhez: olyankor érzem jelenlétét a Mindenhatónak is, aki a saját képére teremtett bennünket, érzem fuvalmát a Mindenszeretőnek, aki örök gyönyörűségben lebegve hordoz és tart meg mindannyiunkat; oh, barátom!”

Egy kisregényből.

A teherautók magasságában gépolaj ömlött ki a betonra, és a hidegben megdermedt. Olyasféle állaga van, mint a kacsaszírnak. Ügyelnem kell, hogy bele ne lépjek, miközben ide-oda járkálok mellette. Ez nem könnyű, mert a betonnak éppen erre a szakaszára nem esik reflektorfény, amely viszont az előző pillanatokban elvakított, és az ismeretlen szavak lekötik erőm java részét.

Csombordit nemrég váltottam a támlánál. Szerelmes egy lányba, akit Pincur néven emleget, és aki sajnos otthon maradt Székelyudvarhelyen. Úgy-hogy ő már másfél éve nem látta Pincurt, de folyamatosan leveleznek. Azaz, pontosabban, a bevonulás óta nem leveleznek, mert sorkatonának külfölddel levelezést folytatni szigorúan tilos. Még népi demokratikus országokkal folytatott levelezés sincs megengedve. És a Székelyföld, azon belül Székelyudvarhely, a Münnich Ferenc felől nézve sajnos külföld.

Ha majd egyszer ő, Csombordi hazlátogat Odorheiu Secuiescre, neki is útlevéllal kell majd mennie. Milyen különös érzés!

Hát még az milyen különös – mondhatni, kibírhatatlan –, hogy semmit sem tud Pincurról. Sejtelve sincs, hogyan telnek Pincur napjai, azt pedig már elképzelni sem bírja – nem is akarja – vajon az ő Pincurja boldog-e.

Egyébként biztosan boldogtalan. Nélküle, Csombordi nélkül ki van zárva, hogy boldog lehessen.

Annyit azért mégis megtudott Csombordi, hogy Pincurt felvették az egyetemre, úgyhogy most Kolozsvárott van, bentlakásban. Megüzente Csombordinak, hogy megszakad a szíve, amiért ott kellett hagynia Udvarhelyen a kistestvéreit. Legalább négy-öt kishúga és kisöccse van. Amiatt is megszakad az ő kicsinyke Pincur-szíve – üzente –, hogy Csombordinak meg őt, Pincurt kellett otthagynia Udvarhelyen. Csombordi azonban szilárdan hisz benne, hogy kettejük szerelme nem hűl ki, nem lankad, nem pihen. Jobban szeretik egymást, mint valaha.

Mert ha őt, Csombordit a távollét megerősíti szerelmében, ha ő a maga részéről komolyabban és igazabb hittel szereti Pincurt, mint amikor még együtt voltak otthon, akkor Pincur is, másfél év kényszerű távollét után, komolyabban és igazabb hittel szereti őt. Ez nyilvánvaló. Ehhez nem fér kétség.

Az Én-elbeszélő 1771. június 16-án élete egy számottevő fordulataról tudósítja a fiktív jóbarátot. „Hogy miért nem írok Neked? Még kérded, holott magad is e dolog tudói közé tartozhatnál? Találgathatod, vajh és mennyire érzem jól magamat, méghozzá – egyszóval, olyan ismeretségre tettem szert,

amely közel férközött szívemhez. Én egy – én nem is tudom. Nehezen fog menni, hogy szép sorjában elmeséljem Neked, miképpen ismerkedtem meg az egyik legszeretnivalóbb teremtéssel. Boldog vagyok, örömittasult vagyok, így tehát jó történetmesélő nem vagyok.”

Csombordi a Kertészeti Egyetemre volt felvéve, szőlész-borász szakra. Azt tervezte, hogy a diploma megszerzése után kijut – ő maga sem tudta, hogyan, de okvetlenül kijut – Japánba, ahol meghonosítja a szőlőtermesztést és a borkészítést. Elmagyarázta, hogy a Honshu-sziget déli részén és az egész Kyshu-szigeten a legkiválóbb földrajzi adottságok vannak a szőlőhöz: mérsékelt meleg éghajlat, vulkanikus lejtők ezrei. Már csak meg kell szerettetni a bort, mármint a szőlőből készült bort a japánokkal. Mert például a szilva-bort meg a rizsbort ők is szíves-örömeest megisszák.

Látva példámat, elhatározta, hogy ő is szavakat fog tanulni, megtanul japánul. Nehézséget okozott, hogy a Münnich Ferenc könyvtárában hiába keresett volna japán könyveket vagy újságokat, ahogyan japán szótár sem akadt. Ám az igazi baj az volt, hogy be kellett látnia: Pincur nélkül úgysem ragadnának meg a fejében a japán szavak. Annyit mindenesetre tudott, hogy a „Bognár” mint személynév így hangzik japán átírásban: „Bogunaru”, mert a japán nyelvben szinte csak nyílt szótagok vannak, és mert Pincur polgári neve Bognár volt, Bognár Enikő.

Alvinczi egyszer elárulta nekem, hogy Udvarhelyen csakugyan élt egy Bognár Enikő nevű lány, akinek alacsony termete miatt valóban Pinczur volt a beceneve, és még az is igaz, hogy Pinczur jelenleg a Cluj-Napoca-i UBB, vagyis Universitatea Babeş-Bolyai matematika-fizika szakos hallgatója. De az már nem igaz, hogy Pinczur viszonzza Csombordi szerelmét. Valószínűleg nem is tud róla. Észre sem vette, sem Csombordit, sem az órá irányuló szenvedélyt. Ezt Csombordi csak bebeszéli magának. Sőt, Alvinczi szerint az sem igaz, hogy földije és kenyeres pajtása halálosan szerelmes Pincurba. Ebbe Csombordi csak belelovalja magát.

A diploma megszerzése után ő, Csombordi áthozza Romániából Bognár Enikőt alias Pincurt. Együtt elutaznak Japánba, megtanulják a nyelvet, és vásárolnak egy tíz-tizenöt hektáros birtokot egy kialudt vulkán déli-délkeleti lejtőjén, közvetlenül a bazaltorgonák alatt. Vagy felőle akár andezittufa és riolit is lehet a meghatározó vulkanikus kőzet, az is nagyon jó a szőlőnek. Őshonos erdélyi szőlőfajtákat fog meghonosítani Japánban: feketeleánykát, kékszilvánit, ménesi kadarkát, bakatort.

Magukkal viszik majd Pincur kisöccseit és kishúgait is, ők majd elvégzik a munkát a szőlőben és a pincében, mert persze pince is lesz majd abban a Japánban. De még palackozógép is lesz!

„Kiszálltam a társaskocsiból, és egy cselédlány, aki a kapuhoz jött, arra kért minket, várjunk egy pillanatig, Mamsell Lotte mindjárt jön. Átvágva az udvaron, beléptem a jóépítésű házba, és midőn, felérve a lépcső tetejére, benyitottam az ajtón, szemembe ötlött a legelbájolóbb színjáték, amelyet valaha is láttam. Az előszobában egy szép alakú, közepes termetű nagylány körül, aki egyszerű fehér ruhát viselt, halványpiros szalagokkal a karján és a mellén, hat kisgyerek tülekedett, tizenegy évestől két évesig. Egy fekete cipőt fogott a bal kezében, és abból darabokat vagdalt a kicsinyeinek, életkoruktól és étvágyuktól függő méretűeket, és oly kedvesen nyújtotta a részét mindegyiküknek!, és ki-ki oly mesterkéletlenül kiáltotta »köszönöm«-szavát!, miközben kis kezeit már akkor a magasba nyújtogatta, amikor még le sem volt szelve a kenyérdarab, most pedig a vacsorakenyerétől felvidulván, vagy félreszökdecselt, vagy pedig, csöndesebb jelleméhez illően, higgadtan odasétált az udvari kapuhoz, hogy szemügyre vegye az idegeneket és a kocsit, amelyben az ő Lottéjuk mindjárt útnak indul.”

Mit jelenthet az, hogy „közepes termetű”? Alighanem azt, hogy egy alacsony lányról van szó, aki azonban így is kimagaslik a tülekedő kistestvérekék közül. Arról nem szólva, hogy Werther, aki máris szerelmes belé, nem akarja alacsonynak látni, és a leírásban alig észrevehető módon korrigál.

*

Csombordi az egyik éjszakai váltás alkalmával, amikor olyan hideg volt, hogy kis híján belefagytak a szájába a szavak, odasúgta nekem: Pincur feltűnően hasonlít Koncz Zsuzsához. Például a haja pontosan úgy verdesi a derekát, mint Koncz Zsuzsának a *Ne vágj ki minden fát* című nagylemez borítóján. Még mélyebbre hatoló hasonlóság, hogy Pincurt alacsonynak hiszik a férfiak, ezért is becézik Pincurnak, holott kimagaslik közülük, ahogy Koncz Zsuzsát is alacsony termetűnek szokás hinni, holott minden koncerten a rajongói fölé magasodik.

Ő inkább azt mondaná mindkét nőalakra, hogy közepes termetű.

Alvinczi viszont abba a nem túl nagy titokba avatott be, hogy Pincur egyáltalán nem hasonlít Koncz Zsuzsához. Pincur egy magas termetű lány, ezért is becézik tréfásan Pincurnak. Csombordinál másfél fejjel magasabb, és benne volt a Dr. Petru Groza Elméleti Líceum kosárlabdás lánycsapatában. Továbbá szőke, göndör haja van, ami Koncz Zsuzsára nem kimondottan jellemző.

Ezt a fenn nem álló hasonlóságot az ő földije és kenyeres pajtása azért találta ki, mert valójában nem is Pincurba, hanem Koncz Zsuzsába szerelmes, de nem meri bevallani. Arról, ugyebár, mégsem ábrándozhat, hogy Koncz Zsuzsát magával viszi Japánba szőlőt művelni.

Egyébként a mi Csombordi kománk Pincurt alias Bognár Enikőt sem fogja elvinni Japánba, hogy erdélyi szőlőfajtákat telepítsenek a Ryukyu vulkán déli lejtőire, mert Pincurnak újabban vőlegénye van, egy végzős állatorvos-hallgató. Van a fiatalembernek rendes polgári neve is, de hívjuk inkább csak úgy, hogy Állatorvosi Lóránt. Ismerve az államhatár túloldalán divatozó „kihelyezési rendszert”, Állatorvosi Lóránt sem Japánban kap munkát a román államtól, hanem Județul Bacăuba vagy Vasluiuba, esetleg Vranceába költözik majd, ha meglesz a diplomája, ott fog malacot herélni, ott fogja kitalapozni a vemhes tehénből a borjat.

Még aznap, 1771. június 16-án azt is megtudja Werther, hogy Lotténak, akibe éppen beleszeretett, már vőlegénye van, egy Albert nevű fiatal tisztartó vagy jószágigazgató. »Ki az az Albert?« – fordultam Lottéhoz –, »ha ugyan nem vakmerőség ezt kérdenem.« Már éppen válaszolt volna, amikor szét kellett válnunk, hogy végigtáncoljuk a nagy nyolcast, és némi gondterheltséget véltem látni a homlokán, midőn egymás mellett elsuhanunk. »Miért is tagadnám Ön előtt« – mondta, midőn a sétány felé indulván, kezét nyújtá nekem –, »Albert egy derék ember, akivel úgyszólván el vagyok jegyezve.« Mármost ez nem volt újdonság előttem, hiszen a lányok útközben elmondták, mégis merőben újnak éreztem, mert eddig még nem vonatkoztattam az ő lényére, aki oly kevés pillanat alatt oly becessé vált a szememben.”

Az ismeretlen szavak kigyújtása nem haladt mindig zökkenőmentesen. Gyakran előfordult a Münnich Ferencben, hogy az elvileg pihenésre szánt órák alatt beosztottak fogolykísérőnek. A fogolykísérőt két apróság különböztette meg az általa kísért őrizetesektől. Az egyik az, amit már említettem, hogy megvolt a derékszija és a bakancsfűzője, továbbá betárazott géppisztoly volt megfigyelhető a jobb vállán. A másik pedig az, hogy amíg az őrizetesek valamiféle értelmes tevékenységgel töltik az időt – például szenet lapátolnak, amitől még melegük is lesz –, addig a fogolykísérő toporog, fázik és unatkozik.

Egyszer, amikor négy őrizettest kísértem a tehergépkocsi-telephelyhez, ahol az egyik járműről raklapokat, azaz trepniket kellett lerakodniuk, és el-

haladtunk a kettes támla mellett, énekszót hallottam. Váltótársam, Csombordi volt az. Azt dúdolta, hogy márpedig ő nem lesz és nem lesz a király felesége. Akkor inkább elmegy és elmegy Japánba. Ő már soha vissza nem jön. Annyira önmagába fordult, hogy minket észre sem akart venni. Láttam az arcán, hogy most is Pincurra gondol, aki egyre nagyobb mértékben hasonlít Koncz Zsuzsára.

És ahogy Pincur egyre inkább hasonlított Koncz Zsuzsára, úgy Koncz Zsuzsa is hasonlítani kezdett a *Werther* bekezdéseiben színre lépő Lottéra. Ez nem kis részben azzal magyarázható, hogy nehezen boldogultam az ismeretlen szavakkal, ezért képtelen voltam Csombordi számára szöveghűen fordítani Goethe fiatalkori művét. Gyakran kényszerültem rögtönzésre, és ha egyszer valamit belekoholtam a gótbetűs könyvbe, annak viselnem kellett a következményeit.

Például 1771. július elsején *Werther* a valóságban elkíséri Lottét egy öreg lelkészhez, aki egy nála is öregebb vagy talán éppen vele egyidős, gyönyörű hársfa alatt üldögél. Később ez az öreg tiszteletes el fog hunyni, és az új lelkész felesége ki fogja vágatni a gyönyörű hársfát, ami nagy mértékben hozzá fog járulni ahhoz, hogy az ifjú *Werther*nek el fog menni a kedve az élettől, és végezni fog magával. De ne szaladjunk előre! Az én változatomban Lotte a lelkészlak udvarán, a hárs alatt fellépdel egy pódiumféleségre, és messzire zengő hangján énekel, miközben derékig érő, szögegyenes haját lobogtatja a szél.

Csombordi áhítatosan hallgatta a rögtönzést. Üdvözült mosollyal, suttogva kérdezte: és mit énekel?

Azt feleltem: a viruló szépségű Lotte egy elzászi népdalt énekel. Goethe a *Werther* írásakor Elzászban élt, ahol sok népdalt hallott. Például ezt. Ha ő, Lotte rózsa volna, akkor nemcsak egyszer nyílna, hanem virágba borulna minden évben négyszer. Nyílna ő a fiúnak, nyílna ő a lánynak, nyílna ő az igaz szerelemnek és az elmúlásnak is.

Jaj, de szívbemarkoló, sóhajtotta Csombordi, és könnybe lábadt a szeme. Hol az eredeti szöveg?

Mutattam a gótbetűs lapokat.

Csombordi szemrehányóan nézett rám. Hogy ő nem látja!

Pedig ott van az, mondtam könyörtelenül, csak le kell olvasni.

És valóban: Csombordi már látni vélte a dalszöveget, noha nem ismerte az ismeretlen szavak nyelvét, és nem volt képes kibetűzni a fraktúrát. Gomolygó lehelete maga volt a boldogság. Azt lehelte, hogy ez olyan szép, mintha Koncz Zsuzsa énekelné.

Mínusz huszonöt fok volt, éjszakai váltás. Az állatvilágot egy megfagyott cinege képviselte a megdermedt kenőolaj szomszédságában.

Rögtönzéseim közepette belebonyolódtam, beleavatkoztam a *Werther* cselekményébe is. Egyszer, amikor végképp nem értettem semmit a szövegből, kínomban azt találtam ki, hogy Csombordi, akarom mondani, Werther kedvéért Lotte szakít a vőlegényével, Alberttel. Azt hittem, Csombordin esett meg a szívem, pedig valójában másról volt szó. Már említettem az olvasónak, hogy fiatalkoromban írói ambíciókat dédelgettem. Észrevétlenül történt, hogy az ifjú Werthert író ifjú Goethe ifjú társszerzője lettem.

Tény azonban, hogy Csombordi csaknem a levegőbe emelkedett a boldogságtól, amikor a regénybeli szakítást elújságoltam neki. Tudtam! Tudtam! Ezt kiabálta, és ugrándozott örömében. Pedig ezen az éjszakán az amúgy is nehéz őrbundát ólomsúllyal húzták le a bronzpitykék, mintha megannyi levágott emberfej lett volna odadrótozva az acéllemezre emlékeztető vastag posztóhoz.

Nem sokkal később Alvinczitől megtudtam, hogy Pincur csakugyan szakított a vőlegényével. Állatorvosi Lórántot már a diploma megszerzése előtt kihelyezték végleges szakmai gyakorlatra Botoşani mellé, a szovjet határra, Pincur pedig nagyon szeretett volna hűségesen kitartani mellette, de már csak azért sem tehette, mert Cluj-Napocához kötik egyetemi tanulmányai.

Alvinczi azzal a kajánsággal a hangjában, amellyel azt is mondogatta, hogy „a villamos kerekei alól felhangzó cinikus röhögés nem mindig őszinte” (mikor volt Székelyudvarhelyen villamos?), hozzáfűzte: Pinczur azóta is gyászolja vőlegénye elvesztését. A gyász jele a fekete szín, ezért Bognár Enikő, amióta Állatorvosi Lóránt elköltözött Botosányba, szinte kizárólag fekete bőrű fiatalemberekkel mutatkozik.

Ami annak is a tanúságtétele, hogy a baráti afrikai országokból számos vendéghallgatót fogad az Universitatea Babeş-Bolyai. Márpedig aki határon túli hazánk barátja, az értelemszerűen barátja lehet Pincurnak is, különösen akkor, ha a barátság az Állatorvosi Lóránt miatti gyászt van hivatva kifejezni.

*

Fogolykísérői teendőim észrevehetően sűrűsödtek. Az őrizeteket kora délutánonként, amikor még volt meleg víz, át kellett kísérem a kopasz rigók (elsőéves tisztifőiskolai hallgatók) fürdőjébe, ahol a négy őrizetes – ennyi foglyom volt ugyanis – kézzől kézre adott egy zöldalma illatú nyugati szappant, így tehát az arcomba csapódó langyos gőznek is nyugatról becsem-

pészett zöldalma illata volt. A fürdőből kijövet valamelyik őrizetes mindig megjegyezte: „Jobb volt, mint egy rossz baszás!”

Fürdő után pedig át kellett kísérnem őket a kopasz rigók kultúrtermébe, amely – már nem emlékszem, miféle foglalkozás, talán politikai tájékoztató miatt – három és hat óra között üresen állt. Ilyenkor frissen tisztálkodott őrizeteseim letelepedtek a kopasz rigók televíziókészüléke elé, és nézték azt a filmet, amelyet éppen sugárzott az egyes csatorna. (A kettes nem volt fogható.)

Ma délután az én őrizeteseim, akik úgy illatoznak, mint négy nem túl régen szüretelt zöldalma, egy kalandfilmet néznek, címe: *Egy kínai viszonyosságai Kínában*, főszereplő Jean-Paul Belmondo és Ursula Andress. Én is nézem a filmet velük együtt, noha nem vagyok rá különösebben kíváncsi, de nagyon nem jó fej volnék, ha fel és alá sétálgatnék a kultúrterem előtti folyosón, és a *Werther* ismeretlen szavait próbálnám bevensni.

A film, úgy veszem észre, a szokásos tákolmány. Van az elején valami hajánál fogva előrangatott kalamajka, vagy galiba vagy másféle hajcihő, aztán sok és sokféle üldözés, hol egy ázsiai nagyváros háztetőin, hol a tengerparton, hol pedig a levegőben, magasba nyúló, kopár hegyek fölött. Úgy veszem észre, Jean-Paul, aki egy életunt fiatal milliomost alakít, kirázza a kisujjából a szerepet. Partnere, Ursula nála jóval csekélyebb színészi képességekkel rendelkezik, viszont jól néz ki. Viruló szőke szépség. Ennek jóvoltából ő is érvényesülhet, ő tudniillik sztriptíztáncosnót játszik.

Ezzel magyarázható, hogy őrizeteseim ebben a pillanatban csalódottan felordítanak, és az öklükkel verik a kopasz rigóknál rendszeresített dohányzóasztalkát. Ursula ugyanis, ahelyett, hogy levetkőzne, a most pergő jelenetben felöltözik. Ahelyett, hogy egyre kevesebb ruhadarab fedné csábító testtájit, egyre több fedi őket. Az előbb már le volt vetkőzve, de az csak egy pillanattal látszott, akkor is csak félig-meddig, most viszont a kamera hosszasan pásztázza a művésznőt, amint egyre több cuccot, göncöt és hóbelevancot aggat magára. A végén még egy rojtokkal, bojtokkal és hamis drágakövekkel dúsitott, pávatollas fejdísz is megtalálja méltó helyét.

Egyik rabom – ha jól emlékszem, Dudvás vagy Muharos – azt hörgi, hogy ez egy szőke bombázó, ő pedig egy légvédelmi tüzér, úgyhogy ő ezt a csajt mindjárt lehozza az égről. Ettől a többiek még hangosabban ordítanak. Aggódok, hogy szétverik az asztalkát, és főleg attól tartok, hogy meghallja a lármát a napostiszt. Azt hazudom, hogy egyszer már láttam ezt a filmet:

legyenek nyugodtak, Ursula negyedóra múlva teljesen le fog vetkőzni, és akkor mindene látszani fog.

Ezek után különben is következik egy nagyon, de nagyon izgi jelenet – egy autó bezuhan egy szakadékba, miközben kigyullad –, úgyhogy az én foglyaim, mire letelik a negyedóra, tökéletesen el fognak feledkezni iménti ígéretemről.

Snitt: Jean-Paul szubtrópusi tengerparton fekszik, a fövényen kinyúlva, ájultan. Talán bizony félig-meddig vízbe fulladt. Ursula – vagy most már inkább Uschi – odahajol fölé, hogy mesterséges lélegeztetést eszközöljön. Ekkor derül ki, hogy Jean-Paul csak színlelte az ájulást. Valójában csókolózni szeretne Uschival. A szőke bombázó színlelt – rosszul színlelt – szemrehányással a hangjában ilyesmit szól: „A csókot nem lopni, hanem kérni kell!”

Ettől Szerb-Töviss őrizetesnek elhomályosul a szeme. Kinyilvánítja, hogy az ifjú hölgy *meglőhetősen* érzi magát. Jót nevet saját rossz viccén. Parlagh őrizetesnek ehhez annyi hozzáfűznivalója van, hogy ő híradós, úgyhogy szívesen telepítene adó-vevő készüléket a szőke tündibüнди combjai közé.

Benyit a napostiszt, egy hadnagy. Ő is nézi a filmet. Ő is elmondja, hogy a maga részéről mit művelne a kicsikével.

Teljes az egyetértés, hiánytalan az összhang.

Ebben a pillanatban értettem meg, miért nem szenvedek a bezártságtól, noha fogolykísérőként ugyanúgy be vagyok zárva Jean-Paul és Ursula románcába, mint őrizeteseim és a napostiszt, akinek pillanatnyilag nem emlékszem a nevére.

Azért nem szenvedek tőle, azért bírom aránylag jól, mert én vagyok a szerző. Kínlódjanak helyettem hőseim, az ifjú Werther és az ifjú Csombordi. Ők azt hiszik, hogy a saját szenvedéseiktől gyötrődnek, holott az én szenvedéseimet vették magukra, és ennek még csak tudatában sincsenek. Ez Werther esetében nem túlzottan meglepő, hiszen ő két évszázaddal korábban élt nálam, akkor jött létre az ifjú Goethe képzeletében, vált kósza ötletből elmet-szett életfonalú, mégis életteli regényfigurává, akinek mind a ruhaviseletét, mind pedig öngyilkosságát utánozta számos kortárs. Na de Csombordi hová tette a szemét? Miért nem veszi észre, hogy életútja egyre inkább az én képzeletem szüleményévé válik?

Csombordi panaszkodik, hogy nem tud aludni. Akkor sem tud aludni, amikor a szabályzat értelmében felmehet a hálókörletbe, és még az is engedélyezve van, hogy végigheveredjék az emeletes ágy legfelső szintjén. Olyan-

kor fél óráig, néha egy egész óráig is békén hagyják, de arra panaszkodik, hogy most már ilyenkor sem tud elaludni.

Azaz, már nem is panaszkodik. Úgy képzelem, hogy a permanens álmatlanság okozta rendkívüli tudatállapot valamilyen, számára is érthetetlen módon eljuttatja Koncz Zsuzsa színe elé, és abban az elragadtatott, misztikus pillanatban ő, Csombordi szembesülni fog a tökéletességgel. Tapasztalja majd, hogy Koncz Zsuzsa magában foglalja Pincur személyiségét, egyszersmind azonosnak fog bizonyulni Szűz Máriával is.

Csombordit hívő katolikusnak nevelték, és fáj neki, hogy a Magyar Néphadseregben nem gyakorolhatja a vallását.

Fokozatosan azt is megértettem, hogy Csombordi álmatlansága valójában az én kialvatlanságom. Vele ellentétben, én valamennyit mindennap alszom. A kívánatos napi hat-hét óra helyett persze csak két-három órát, de az is több a semminél. Hozzászórtam, hogy szükség esetén akár tíz-tizenöt perce is elaludjak, és élvezem a mégoly kurtára szabott időszakaszocskák pihentető hatását.

Most is elaludtam, a kopasz rigók kultúrtermében, a televízió és a dohányzóasztalka előtt. Arra ébredek, hogy vége a filmnek, így tehát sohasem fogom megtudni, vajon Jean-Paul és Ursula egymáséi lettek-e. Megkérdezhetném rabjaimtól, de ők pillanatnyilag mással vannak elfoglalva. Konkrétan azzal, hogy – miután vége lett a filmnek, és a napostiszt kiment a kultúrból –, ők, látva, hogy elaludtam, kivették a kezemből a géppisztolyt vagy ahogy mi felénk mondják, a „csúzlit”, és most rám tartják.

Hogy pontosabb legyek, csak egyikük tartja rám, talán Muharos, vagy ha nem így hívják, akkor Dudvás, de nekem ez az egy embertársam is elég, mert olyan kézmozdulatot láttam, és olyan zörejt hallottam, mint amikor kibiztosít valaki.

És akkor mi lesz, kérdezte az én rabom, ha most ő engem fejből?

Nem lesz semmi, feleltem egy kissé álomittasan, mert nem fog fejbe-lőni, tudniillik nem adtam rá okot neki.

Ez igaz, de attól ő még fejből.

Nem lőtt fejbe, ezt mondanom sem kell talán. Még csak laposkúszásra sem kényszerített, noha igény, az lett volna rá. Mire visszakeveredtünk az őrszobáig, már ismét az én vállamat húzta le a géppisztoly. Utána viszont olyan kábulat fogott el, hogy képtelen voltam szótárazni a Werthert, így tehát a következő váltáskor nem voltak bevésnivaló szavaim.

Nem találok szavakat.

Pedig ott vannak, csak le kell olvasni őket.

Megpróbáltam kitalálni néhány ismeretlen szót, ragozással és magyar jelentéssel együtt. Nem sikerült. Képzeloerőmből erre már nem futotta.

Üres fejjel járkáltam fel és alá.

Megfordult abban az üres fejemben, hogy ledobom az őrbundát a kabátal együtt, és odafekszem a betonra a megfagyott cinege mellé. Mire kijön a váltás, ezúttal is Csombordi, már csak hosszúságban és testtömegben fogok különbözni az apró énekesmadártól.

Vagy inkább mégse a betonra. Csak semmi vízszintes! Jobb lesz behúzódni az őrbódéba, ott összegömbölyödve aludni a téli álmot, amelyből nincs felébredés.

Igen ám, de a következő gondolatom már az volt, hogy csak a regényhős fagyhat meg, a szerző nem. Ha a szerző mégis így cselekszik, akkor nem szerzőként változtat cselekvésé egy történést, amellyel kiiktatja magát a létezésből, hanem állampolgárként.

Szerettem magamat pontosan kifejezni. Az őrbódében vélhetőleg nem megfagyás következne be, hanem kihűlés. A kettő nem ugyanaz. Annyi a közös bennük, hogy a szerző kihűlni sem hűlhet ki, ez is a regényhős kiváltsága.

Jön Csombordi, hogy felváltson. Mutatom neki a gótbetűs könyvet, amelyet vakmerően kivittem az őrhelyre, hogy nézze csak: most már Werther is énekel. Olyan helyen állunk, amelyet megvilágítanak a tehergépkocsi-telephely reflektorai. Így persze az is látszik a parancsnoki épületből, hogy könyv jellegű tárgyat tartok a kezemben, de egyrészt már fel vagyok váltva, másrészt Csombordin és az üres téli égbolton kívül nem néz rám senki.

Azt mondja Csombordi, hogy ő nem tudja elolvasni, mit énekel Werther. Tényleg, mit énekel?

Ezt énekli:

*Ha Koncz Zsuzsával járhatnék egyszer,
az lenne találka az igaz szerelemmel.
Úgy vagyok ezzel, tudod:
én mindig lehetetlent akarok.*

Igazán ezt énekli?

Hát persze. Itt van, feketén-fehéren. Csak le kell olvasni.

*Reflektorfényben ott áll a kedves,
talán lehajlik egy szürke emberhez,
és akkor talán az emberek
szeretni fognak engemet.*

Igen, akkor talán szeretni fognak, suttogta áhítatosan Csombordi. Milyen jó neki... Annak a Werthernek... Amiért hisz benne... És hogy ő, Csombordi milyen szívesen cserélné Wertherrel! Bárcsak ő is hihetné, hogy egyszer majd valahol, találkozni fog vele... és végigsimíthatja derékig érő, hosszú haját... ha kell, akár a síron túl...

Aztán feltámadt benne a kétely.

Akkoriban, amikor ezt a hogyishívjákot írták, még nem is volt reflektor! Szerzői hatalmam tudatában egyszerre csak felfuvalkodottá és elbizakodottá váltam.

Már hogyan lett volna reflektor! Elvégre itt is van reflektor, a telepelyen. Ami itt megvan, az van a gótbetűs könyvben is. Vajon Csombordi honvéd arról még nem hallott, hogy az irodalom a valóságot tükrözi?

(A szerző Az ifjú Werther szenvedései című regényt a saját fordításában idézi.)

© Korényi Kinga